

Mooie jukbeenderen of Habsburgse kinnebak?

Twee schilderijen van de abdicatie van Karel V

Karel V staat bekend om zijn brede 'Habsburgse kin'. En tegen het einde, zo schrijft Tristan Mostert op de vorige pagina's, was hij oud en moegestreden. Kijken we echter naar het schilderij van Francken, dan zien we niet het beeld dat we verwachten. Karels uitstraling heeft meer weg van één van de bronzen krijgers van Riace: sterk, bebaard, en de kinnebak lijkt niet te hoeven worden weggewerkt. Welk verhaal vertelt het schilderij van Francken? En als we Isings' werk van de abdicatie ernaast plaatsen, vult het dat verhaal dan aan of vertelt het iets anders?

Robert Boonstra is
redacteur van Kleio.

► Zie Michael Sauer,
*Bilder im Geschichts-
unterricht*.

**Karel V doet
afstand van de
regering, 1555.
Schoolplaat door
J.H. Isings.**

Wat?

Zoals u hebt gelezen en gezien op p. 22 wordt door Francken een sterke Karel geschetst en gaat de schildering van de abdicatie eigenlijk over Karels verworvenheden als vorst. Maak in de les een vergelijking met Isings' schildering van de abdicatie (zie onder). Isings schildert – misschien meer overeenkomstig met de realiteit – een oude, reumatische Karel die ondersteund moet worden

terwijl hij zijn speech houdt. De beelden hoeven elkaar echter niet tegen te spreken.

Franckens werk geeft namelijk een beeld van de heerschappij van Karel tot de abdicatie. Bij Isings ligt de nadruk op de abdicatie en de gevolgen. Hier staan Willem van Oranje en Filips prominent naast de oude Karel.

Aan de hand van deze twee schilderijen wordt kort het verhaal van

het begin van de Opstand uitgelegd alsmede een analyse gegeven van de manier waarop men Karel heeft willen afbeelden.

Voor wie?

De uitleg kan op verschillende niveaus worden gebruikt, maar de uitwerking is bedoeld voor vmbo BB/BK.

Doelen van de les

- Leerlingen kunnen aan de hand van een schilderij uitleggen wie Karel V was.
- Leerlingen kunnen aan de hand van een schilderij uitleggen wat de abdicatie betekende voor de gewesten.
- Leerlingen kunnen de verschillen tussen de schilderijen verklaren.
- Leerlingen kunnen aan de hand van het werk van Francken uitleggen dat een schilderij niet zomaar wat afbeeldt, maar een boodschap heeft.

Tijdvak

Tijd van ontdekkers en hervormers.

Lesduur

In een lesuur neemt de uitleg zo'n 15 tot 20 minuten in beslag.

Opzet

Voor schilderijen kun je in de geschiedenisles ruwweg twee soorten gebruik bedenken.¹ De beelden kunnen dienen ter ondersteuning en verbeelding van een verhaal, het oproepen van een sfeer. Ze kunnen ook dienen als vertrekpunt om een historische situatie te analyseren. Het schilderij dat Tristan Mostert in zijn column heeft behandeld, biedt in combinatie met het bekende werk van de historieschilder Isings aangrijpingspunten voor zowel analyse als het vertellen van een verhaal over het begin van de Opstand. De les wordt begonnen met een verhaal aan de hand van het werk van Francken, waarbij een beeld wordt geschetst van Karels rijk. De afbeelding wordt ook meteen geanalyseerd. Het valt op dat reële personen en mythologische, allegorische figuren gezamenlijk op het doek staan: wat betekent dat? Op dezelfde wijze wordt het werk van Isings geanalyseerd. De kunst is om met simpele vragen de betekenis van de abdicatie voor de gewesten duidelijk te maken én het verschil tussen beide werken. Op beide werken staan bijvoorbeeld mensen in rijke kledij afgebeeld alsmede verschillende voorwerpen die macht symboliseren. Maar waarom staan op de afbeelding van Francken Filips en Ferdinand prominent op het doek en op het werk van Isings Filips en Willem van Oranje? Om dit duidelijk te krijgen moet de leerling zowel contextinformatie krijgen als scherpe vragen gesteld worden. Naast het verhaal, drijft de uitleg dus op goede, simpele vragen. ■

De uitwerking van de les en de vragen bij de afbeeldingen zijn te vinden op

www.vgnkleio.nl/kleio

Statusangst

‘Ik kon wel goed leren, maar ik wou het niet.’ Dat hoorde ik regelmatig wanneer ik als vwo-gediplomeerde iemand sprak met een mavo-diploma of erger. Uhhuh, dacht ik dan, dus succes is een keuze en jij koos ervoor lekker te falen. Tuurluk. Die wijze gedachten sprak ik destijds niet uit natuurlijk (iemand met mavo of erger zou zomaar zijn zelfbeheersing kunnen verliezen). Inmiddels ben ik wijs genoeg om zo ook niet meer te denken.

Een paar weken geleden sprak ik een verwarde vriendin. Ze was aan de ene kant erg blij: haar kind in groep 1 had al haar Cito-toetsen op ‘uitstroomniveau vwo’. Aan de andere kant was ze zeer verontrust. Haar kind in groep 3 had flink wat ‘uitstroomniveau vmbo’ tussen zijn scores.

Ik rolde met mijn ogen over zoveel toetsverdwazing. Dat die het kleuteronderwijs stevig in zijn greep heeft, was me bekend. Dat sommige scholen de misdadige stap zetten om daar vanaf groep 1 uitstroomniveaus aan te koppelen, was nieuw. Wat zegt je score in groep 1, 2 of 3 over het niveau waarop je – veel ouder en wijzer – zal uitstromen? En of je ook wilt leren als anderen vinden dat je het kunt?

‘Het vmbo is eigenlijk een soort vwo, maar dan voor kinderen die niet monomaan willen of kunnen studeren’

Ik rolde nogmaals met mijn ogen over de voorstelling van een vmbo-advies als maatschappelijk doodvonnis. Ik ken het vmbo – als ouder en stagiair – als tamelijk normaal onderwijs. Een soort vwo eigenlijk, maar dan voor kinderen die niet monomaan willen of kunnen studeren en het niet de rest van hun leven alleen maar over hun werk willen hebben. Met vmbo alleen kun je nog weinig, ja duh, maar daarom sluiten beroepsopleidingen er ook zo handig op aan. Daar leer je een vak. Laat er dus alsjeblieft veel kinderen naartoe gaan, zodat ik mijn nieuwe kozijnen straks niet door een historicus hoeft te laten installeren.

Vond ik het zelf ook zo oké toen m’n kind een vrije val maakte van vwo naar vmbo? Ehh... nee. Aangezien *unfortunates* niet meer bestaan en zijn vervangen door *losers**, voelde het als een vette #FAIL (van mij natuurlijk). ‘Ze kan wel goed leren,’ klaagde ik tegen m’n vriendinnen, ‘maar ja... ze wil het niet, hè.’

*(Mooie TED-talk van Alain de Botton over statusangst: <http://www.filosofie.nl/nl/nieuws/13140/tedtalk-alain-de-botton-over-statusangst.html>)

Edith van Gameren studeerde in 2012 af als eerstegraads docent geschiedenis. Ze gaf les in het voortgezet onderwijs en is educatief auteur.